

Obituari M. Carme Junyent

Montserrat CORTÈS-COLOMÉ
Membre del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades.
Universitat de Barcelona

Maria Carme Junyent, nascuda a Masquefa el 1955, mare de dos fills, profesora de la Universitat de Barcelona (UB), Creu de Sant Jordi, va morir el 3 de setembre de 2023. Havia deixat un escrit perquè, el mateix dia de la seva mort, el diari digital *Vilaweb* publicqués un article amb un títol impactant: «Morir-se en català». D'una banda, hi reclamava als professionals de la medicina sensibilitat sociocultural i lingüística i, de l'altra, a l'Administració pública, que intervingués en aquests àmbits. El text va tenir molta repercussió mediàtica. Tant és així que el dia 9, quan li vam retre homenatge a Masquefa, un ram enviat pel Consell de Col·legis de Metges de Catalunya era als peus de l'escenari. Esperem que el que deia l'article tingués ressò també entre els seus associats.

Ella era així. Agafava per l'arrel qualsevol tema que li interessés. El tema de l'article en qüestió no era nou per al Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA). Altres cops també l'havíem tractat. A Catalunya hem de poder morir-nos parlant en català. Però, és clar, aquest cop era a ella que afectava. Que el dia de la seva mort fos ella mateixa qui situés la qüestió en primer pla va provocar que se'n parlés en molts mitjans i plataformes. I cal que se'n continuï parlant perquè les dades d'ús del català no porten a ser gaire optimistes.

Durant el confinament per la pandèmia iniciada el 2020, va escriure i concebre uns quants llibres (i moltes altres idees i feines per fer), d'entre els quals, *El futur del català depèn de tu*, publicat el mateix 2020 per l'editorial La Campana. Hi escrivia que el futur del català era preocupant, que la millor manera que la llengua es mantingui viva és fent-la servir, que la conducta de canviar a l'espanyol per convergir amb la llengua usada pel nostre interlocutor té implicacions futures perquè el que estem fent és alimentar la idea de predomini de les llengües dominants i disminuir les possibilitats de pervivència de les llengües subordinades. En definitiva, hi qüestionava la creença que les llengües no hegemòniques siguin una anomalia.

En l'època del confinament també va idear el que s'acabaria editant amb el títol *El català, la llengua efervescent*, publicat el 2021. El llibre reunia setanta-set articles breus escrits per professionals procedents d'una gran diversitat d'àmbits, i amb visions diferents, en què es defensava la necessitat d'aconseguir que el català arribi a ser una llengua per a tothom i de tothom, la qual cosa no vol dir abandonar la pròpia.

El tema la tenia preocupada. Ella, que s'havia especialitzat en antropologia lingüística i havia llegit molt sobre els processos d'extinció de llengües, veia que el català

mostrava molts dels símptomes de les llengües en perill d'extinció. En el llibre *El futur del català depèn de tu* no només hi donava dades i raons, sinó que també hi feia recomanacions de què es podia fer en el dia a dia. Precisament, el 2022 va ser nomenada presidenta del Consell Lingüístic Assessor, òrgan que va elaborar un document de conclusions en el qual es proposaven diverses mesures per fomentar l'ús social del català i, també, de l'aranès.

Un altre tema al qual havia dedicat moltes hores en aquests darrers anys és el del gènere gramatical —que hi ha qui confon amb sexe— i l'anomenat *llenguatge inclusiu*. Després de jornades, taules rodones, reunions i xerrades diverses, iniciades el 2010, va acabar coordinant el llibre *Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou*, publicat per Eumo Editorial el 2021. S'hi inclouen textos breus amb aportacions variades fetes des d'enfocaments diferents. El que ens venen a dir tots ells és que, des de la llengua, no podem canviar el masclisme de les societats, sinó que el que hem de fer és canviar el món i, llavors, ho farà la llengua en aquest aspecte.

M. Carme Junyent era defensora de la idea que les estructures semàntiques de les llengües tenen efectes en la conceptualització. Ara bé, com jo mateixa defenso, deia que el gènere gramatical és purament formal; no té una base semàntica en aquelles llengües que tenen marques de gènere. El sol és femení en alemany, però masculí, en català. Què té el sol de trets d'home o de dona? Cap o una mica de tots dos, segons com es miri. L'anglès, sense gènere gramatical, sí que fa servir recursos lingüístics com els pronoms per diferenciar per sexe i d'aquí ve el problema; el seu problema ens ha contaminat.

Quan la vaig conèixer personalment el 2006, just abans d'incorporar-me jo al GELA, ja em va dir que el que li interessava era la divulgació. S'hi va dedicar amb cos i ànima. Tenia la base de coneixements en antropologia lingüística i lingüística històrica, parlava unes quantes llengües de famílies lingüístiques molt allunyades, i ara el que volia era traslladar els seus coneixements a la societat d'una manera aplicada.

Va fer xerrades per tot el territori de parla catalana: en pobles grans i petits, en centres docents, en televisions i en ràdios. Va idear activitats lúdiques, entre les quals, gimcanes de les llengües, que tenien un gran èxit de participació. Recordo que, molt poc després d'incorporar-me al GELA, em van enviar a Mèxic a participar en una taula rodona a un congrés sobre llengües indígenes, i el primer que em van demanar és que els expliqués què era això d'una gimcana de llengües. Darrerament, l'havíem pogut sentir a Catalunya Ràdio en el concurs *Què saps de les llengües del món?*. Ella sabia que la gent s'ho passa bé jugant, doncs la solució era utilitzar l'entreteniment per augmentar els coneixements lingüístics.

Això ho feia perquè no només li interessava el català. Li interessaven les llengües en general, especialment, les llengües minoritzades. De fet, es definia com a africanista i havia publicat diversos textos sobre les llengües d'Àfrica. Havia començat el seu camí professional amb l'autoaprenentatge del suahili i d'aquí va passar a interessar-se per la diversitat lingüística i la preservació de les llengües.

Amb aquest objectiu, el 1992 va fundar el GELA i, més recentment, el GLIDI (Grup de Lingüistes per la Diversitat). Junyent buscava promoure la presència a la

universitat de llengües pràcticament inexistents en el nostre món universitari català.

Una de les activitats d'aquella primera època del GELA va ser fer un inventari de les llengües que es parlaven a Catalunya. Un equip d'estudiants de Junyent, coordinats per Mònica Barrieras, va arribar a trobar-ne 210. La feina que van fer es va acabar difonent el 2005, en una exposició al vestíbul principal de l'edifici històric de la UB. Actualment, se segueix el recompte i ja passem de les 300 llengües.

A més de les activitats de divulgació que abans ja comentàvem, amb el suport d'aquests grups va estimular moltes activitats de formació i de recerca: cursos i cicles de conferències sobre tipologia lingüística, amb presència de lingüistes de renom d'arreu del món; congressos sobre revitalització de llengües (a la UB, conjuntament amb la Universitat Vic-Central i la Universitat d'Indiana-Bloomington, es va dur a terme el Primer Congrés Internacional de Revitalització de Llengües Indígenes i Minoritzades); trobada d'experts mundials del programa «Sustaining Minoritized Languages in Europe», impulsada per l'Smithsonian Center for Folklife and Cultural Heritage i el mateix GELA, i un munt d'altres activitats.

L'any passat el GELA va fer trenta anys. Per commemorar-los, la M. Carme Junyent va tenir la idea de muntar una exposició més. Talment com si cloqués el seu cicle vital, tot i que encara no estava malalta, va voler muntar una exposició: *Escritors africans*. Es va exposar al vestíbul de la UB i actualment és itinerant.